

שיטת הרמב"ם בדלתות

רמב"ם הלכות שבת פרק יז הלכה לג
הזורק מרה"ר לבין הפסין חייב הואיל ויש בכל זווית וזווית מחיצה גמורה שיש בה גובה עשרה ויותר
מארבעה על ארבעה והרי הרבוע ניכר ונראה ונעשה כל שביניהם רה"י, ואפילו היו בבקעה ואין שם
ביניהם באר שהרי בכל רוח ורוח פס מכאן ופס מכאן, ואפילו היו רבים בוקעין ועוברין בין הפסין לא בטלו
המחיצות והרי הן כחצר שהרבים בוקעין בה והזורק לתוכן חייב, ומותר להשקות הבהמה ביניהן אם היה
ביניהן באר.

רמב"ם הלכות שבת פרק יז הלכה י

שני כתלים ברשות הרבים והעם עוברים ביניהם כיצד מכשיר ביניהם עושה **דלתות מכאן ודלתות מכאן**
ואחר כך יעשה ביניהם רה"י, **ואינו צריך לנעול הדלתות בלילה אבל צריך שיהיו ראויות להנעל**, היו
משוקעות בעפר מפנה אותן ומתקנן להנעל, אבל צורת פתח או לחי וקורה אינן מועילין בהכשר רה"ר.

רמב"ם הלכות שבת פרק יד הלכה א

ארבע רשויות לשבת: רשות היחיד ורשות הרבים וכרמלית ומקום פטור... ואי זו רה"י... וכן מקום שהוא
מוקף ארבע מחיצות גובהן עשרה וביניהן ארבעה על ארבעה או יתר על כן אפילו יש בו כמה מילין אם
הוקף לדירה **כגון מדינה המוקפת חומה שדלתותיה ננעלות בלילה** ומבואות שיש להן שלשה כתלים
ולחי ברוח רביעית, וכן חצר ודיר וסהר שהוקפו לדירה כולן רה"י גמורה הן.

רמב"ם הלכות עירובין פרק א הלכה א

חצר שיש בה שכנים הרבה כל אחד מהם בבית לעצמו דין תורה הוא שיהיו כולן מותרין לטלטל בכל
החצר ומבתים לחצר ומהחצר לבתים מפני שכל החצר רשות היחיד אחת ומותר לטלטל בכלה... **וכן הדין**
במדינה שהיא מוקפת חומה גבוהה עשרה טפחים שיש לה דלתות וננעלות בלילה שכולה רשות
היחיד היא, זה הוא דין תורה.

רמב"ם הלכות שבת פרק יז הלכה ג

והיאך מתירין מבוי מפולש. עושה לו צורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן. ומבוי עקום תורתו כמפולש.

חידושי הרשב"א מסכת עירובין דף ו עמוד ב

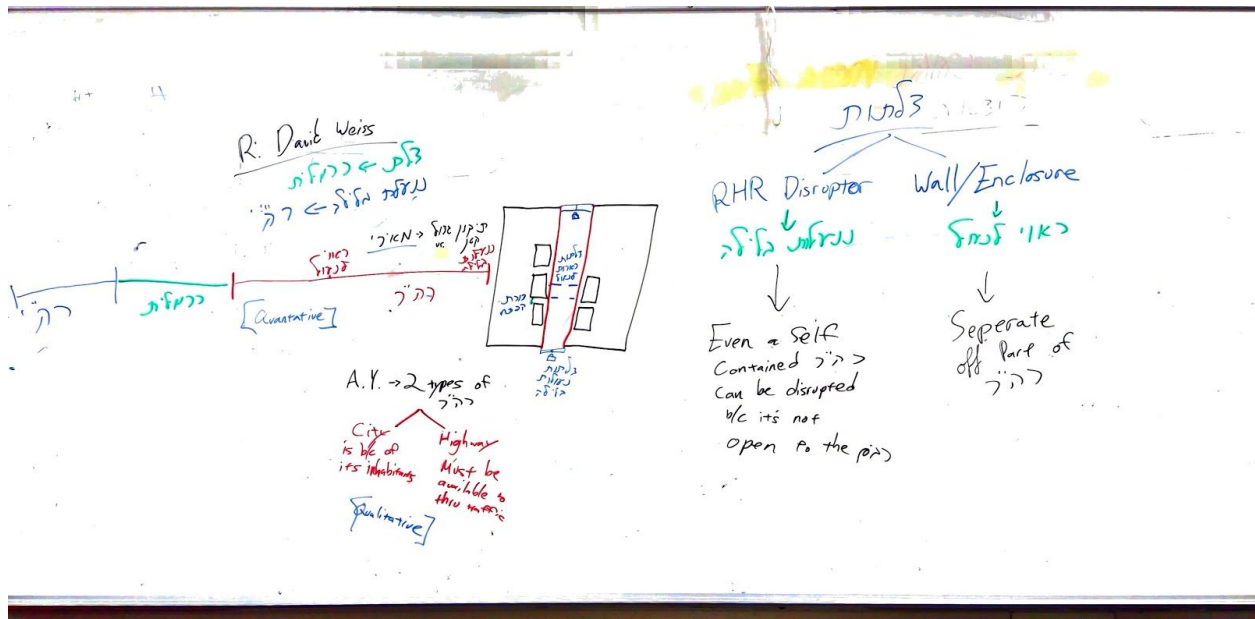
וכן פסק הרמב"ם ז"ל כחנניה דמצריך דלת וראויות לנעול אף על פי שאינן ננעלות, אלא שאני תמיה
במקצת דבריו שכתב שצריך שתי דלתות וז"ל שכתב בהלכות שבת פרק י"ז שני כתלים ברשות הרבים
והעם עוברים ביניהם כיצד מכשיר ביניהם עושה דלתות מכאן ודלתות מכאן ואח"כ יעשה רשות היחיד
ואין צריך לנעול הדלתות אבל הדלתות צריך שיהיו ראויות להנעל, היו משוקעות בעפר מפנה אותם

ומתקן להנעל אבל צורת פתח או לחי וקורה אינן מועילין כלום בהכשר רשות הרבים ע"כ, הנה שהרב ז"ל סובר שלא העמידו ברייתא במבואות המפולשין לרשות הרבים אלא משום הא דר' יוחנן הא לאו דר' יוחנן ברייתא אפילו ברשות הרבים גמורה כפשטה ואיהו ז"ל סובר שאין הלכה כר' יוחנן אלא כר' אלעזר תלמידו דקאי כרבנן בפ' פסין דאמר כאן הודיעוך כחן של מחיצות כאן הודיעך וס"ל, כדאיתא לקמן בריש פ' עושין פסין, ואף על גב דר' אלעזר תלמיד אצל ר' יוחנן כיון דקאי כרבנן דר' יהודה כוותיה סבירא לן והלכך אפילו רשות הרבים מיערבא, ופסק נמי כחנניה דבעי דלת מכאן, אלא שאני תמיה למה הוצרך דלתות דהא לחנניה בדלת מכאן ולחי וקורה מכאן סגי ליה, ושמה הרב ז"ל סבור דהא דאמרינן הא בדלתות מערבא בשתי דלתות קאמר דלת מכאן ומכאן, ואי אפשר דהא לתרוצי לדחנניה הוא דאמרינן הכי ואלו כן אכתי תקשי לחנניה דאלו לחנניה לא בעי אלא דלת מכאן ולחי וקורה מכאן, ודלתות דקאמרינן רשויות דעלמא ודלתות דעלמא קאמרינן ומשום דבעי לאקשווי אדר' יוחנן דאמר ירושלים אלמלא שדלתותיה ננעלות בלילה נקט אינהו נמי דלתות וצ"ע:

ועוד צריך לי עיון במה שפסק דרשות הרבים גמורה מיערבא בלא נעילת דלתות כפשטה דברייתא, דהא משמע לקמן דבמבואות המפולשין לרשות הרבים בלחוד פליגי מדאמר רב יוסף משמיה דרב יהודה משמיה דרב מחלוקת בסרטיא מכאן וסרטיא מכאן דאלמלא לאו ברה"ר גמורה היא מתניתא אלא במבואות המפולשין לסרטיא מכאן ומכאן, והרב אלפסי ז"ל פסק כר' יוחנן דרביה דר' אלעזר הוא, ומתניתא לאו ברשות הרבים גמורה, והא דרב יוסף משמיה דרב יהודה משמיה דרב נ"ל ראייה גמורה וכמו שכתבתי, ואולי מה שכתב שני כותלים ברה"ר והעם עוברים ביניהם היינו מבואות המפולשין לרשות הרבים, וכן נראה ממה שכתב בפ"א דעירובין מדינה שהיא מוקפת חומה גבוה עשרה טפחים שיש לה דלתות ננעלות בלילה כולה רשות היחיד היא זהו דין תורה עכ"ל דאלמלא נעולות בעינן כר' יוחנן:

מאירי עירובין דף ו עמוד א

...אלא ודאי מרשות הרבים גמורה אמר דבריות לינעל סגי וליכא לאקשווי ליה מהא דירושלים, דשמה איהו משוי חילוק בין ירושלים ושאר רשות הרבים ומדינא שני ובעיא הכשר גדול, אבל רשות הרבים אחר סבירא ליה לר"ם דבראויות לינעל סגי.

כרמלית

תלמוד בבלי מסכת שבת דף ו עמוד ב
 אמר מר: אבל ים ובקעה והאיסטונונית והכרמלית אינן לא כרשות היחיד ולא כרשות הרבים,

תלמוד בבלי מסכת שבת דף ז עמוד א
 והכרמלית אטו כולהו נמי לאו כרמלית ניהו? כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן: לא נצרכה אלא לקרן זוית הסמוכה
 לרשות הרבים. דאף על גב דזימנין דדחקי ביה רבים ועיילי לגוה, כיון דלא ניחא תשמישתיה - כי כרמלית דמי. כי
 אתא רב דימי אמר רבי יוחנן: בין העמודין נידון ככרמלית. מאי טעמא - אף על גב דדרסי בה רבים, כיון דלא מסתגי
 להו בהדיא - ככרמלית דמיא. אמר רבי זירא אמר רב יהודה: איצטבא שלפני העמודים - נידון ככרמלית. למאן
 דאמר בין העמודים - כל שכן איצטבא, למאן דאמר איצטבא, איצטבא הוא דלא ניחא תשמישתיה, אבל בין
 העמודים דניחא תשמישתיה - לא. לישנא אחרינא: אבל בין העמודים, דזימנין דדרסי ליה רבים - כרשות הרבים
 דמיא.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף ז עמוד א
 אמר רבה בר שילא אמר רב חסדא: לבינה זקופה ברשות הרבים, וזרק וטח בפניה - חייב, על גבה - פטור. אביי
 ורבא דאמרי תרווייהו: והוא שגבוה שלשה, דלא דרסי לה רבים. אבל היזמי והיגי, אף על גב דלא גביהי שלשה.
 וחייא בר רב אמר: אפילו היזמי והיגי, אבל צואה לא. ורב אשי אמר: אפילו צואה.

ירושלמי (א א)
 כרמלית תני ר' חייא כרמל רך מלא אינו לח ולא יבש אלא בינוני (תוד"ה "כרמלית")

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת שבת פרק א משנה א

והשלישי הוא הכרמלית, והוא המקום שלא נשלמו בו תנאי רשות הרבים ולא תנאי רשות היחיד, ושיעורו כמו שאבאר, והוא, כל מקום שיש בארכו ארבעה טפחים וברחבו ארבעה טפחים או יותר, וגבהו שלשה טפחים או יותר על כן עד עשרה טפחים הרי זה כרמלית, בין שהיה חריץ בארץ או עמוד עומד על פני הארץ, אלא אם כן היה גובה העמוד תשעה טפחים דוקא הרי הוא רשות הרבים לפי שבני אדם משתמשין בו ונעזרין בו כשנושאים משא על גבם. אבל פחות מתשעה טפחים עד שלשה הרי הוא כרמלית, וכן יותר מתשעה טפחים עד עשרה, אבל אם נשלמו העשרה טפחים הרי זה נעשה רשות היחיד שהרי נשלמו בו כל תנאיה. ואם היה פחות משלשה טפחים הרי הוא כרשות הרבים, לפי שכלל הוא אצלינו בכל התורה כל פחות משלשה כלבוד דאמי. במה דברים אמורים כשיש באותו המקום ארבעה טפחים אורך וארבעה טפחים רוחב, לפי שכלל הוא אין כרמלית פחותה מארבעה. וכן כל מקום שיש לו שלש מחיצות בלי תקרה, ורוח רביעית לצד רשות הרבים הרי זה כרמלית. והוא שיהא שם ארבעה על ארבעה.

והרביעי הוא מקום פטור, והוא כל מקום שיש בגבהו משלשה טפחים ולמעלה ואין בו ארבעה טפחים אורך וארבעה טפחים רוחב אלא פחות מכן הרי זה נקרא מקום פטור, ואפילו היה בו ארבעה טפחים אורך על ארבעה טפחים פחות שיערה ברוחב וגבהו משלשה טפחים אפילו עד לרקיע הרי זה מקום פטור. ואין חילוק גם בזה בין שהיה עמוד עומד על פני הארץ, או חריץ שיש בו שיעורים אלו, אלא אם כן היה גובה העמוד תשעה טפחים הרי הוא רשות הרבים מן הטעם שביארנו ואין חוששין לארכו ולא לרחבו. ודיני רשיות אלו, רשות היחיד ורשות הרבים המוציא מאחת מהן לשניה בשבת חייב סקילה אם היה מזיד, או חטאת אם היה שוגג, לפי שהיא מלאכה מכלל המלאכות כמו שנבאר. והמוציא מאחת מהן לכרמלית או מן הכרמלית לאחת מהן חייב מכות מרדות אם היה מזיד, ואם היה שוגג אינו חייב כלום. אבל מקום פטור מותר להוציא ממנו לכל אחת משלש הרשיות ומהן אליו, וזה מותר לכתחלה, ולפיכך נקרא מקום פטור. ונקראת כרמלית שהיא דומה לאשה אלמנה שאינה בתולה ולא אשת איש, כך רשות זו אינה רשות הרבים ולא נשלמו בה תנאי רשות היחיד, ויהיה עיקר השם כארמלית.

חידושי הריטב"א מסכת שבת דף ו עמוד א

תנו רבנן ארבע רשויות לשבת. פי' שכל אחד מהם חלוקה בדינה. רשות היחיד ורשות הרבים כרמלית ומקום פטור וכו'. פרש"י ז"ל מלשון יער וכרמל שאינו הילוך תדיר לרבים, ואחרים פירשו שהיא כ[א]רמלית כאשר שהלך בעלה למדינת הים שאינה לא פנויה ולא בעולה, כך זה אינו לא רשות היחיד ולא רשות הרבים לגמרי, ובירושלמי פירשו לשון גרש וכרמל, רך ומלא, שלא נגמר היטב, כך כרמלית אין לו דין רשות זה ולא דין רשות זה.

פני יהושע מסכת שבת דף ז עמוד א

בגמרא והכרמלית אטו כולהו לאו כרמלית נינהו כי אתא רב דימי א"ר יוחנן לא נצרכה אלא לקרן זווית כו'. ויש לדקדק אכתי אמאי קרי להאי כרמלית טפי מאינך דלעיל ים ובקעה ואסטוונית. ויש ליישב ע"פ מה שכתבו תוס' לעיל [ו' ע"א ד"ה כרמלית] בשם הירושלמי דכרמלית היינו מלשון כרמל דכתיב בקרא שפירושו לא לח ולא יבש [מנחות ס"ו ע"ב] אלא בינוני והיינו שדומה קצת ללח ויבש א"כ לא שייך הך מילתא אלא לענין קרן זווית הסמוכה לר"ה דוקא דא"כ דמי קצת לרשות הרבים כיון דזימנין דחקי ביה רבים ודומה קצת לרה"י כיון שהוא בקרן זווית הסמוכה לרה"י דא"כ הוא באמת של יחיד כמו שפירש"י

משא"כ בים ובקעה לא דמי כלל לא לרה"ר ולא לרה"י דהא לא שכיחי ביה רבים ולית להו מחיצות, כן נראה לי וק"ל:

גדר המקום:

הגהות אשרי מסכת שבת פרק א

סימן טו

* וכן קופה גבוהה י' ורחבה ארבעה הוי רה"י גמורה פחות מכאן הוי מקום פטור דאין כרמלית בכלי וכן פר"ח ורש"י. מהרי"ח:

חידושי הרשב"א מסכת שבת פרק א - דף ה'
ומשני כי אמר רבי יוסי ברבי יהודה הני מיילי למעלה מעשרה דאין שם רשות שיבטל הכלי לגביה, דרשות הרבים אינו עולה למעלה מעשרה, אבל הכא למטה מעשרה כלומר ולמטה מעשרה דהוי רשות הרבים אין כלי חולק רשות לעצמו להיותו ככרמלית אלא בטל הוא לגבי הרשות,

הר"ן על הרי"ף מסכת שבת דף ב עמוד ב בדפי הרי"ף
אמר רב ששת ותופסת עד עשרה. בגובה כדמפרש ואזיל דעד עשרה הוי כרמלית אויר של בקעה או של ים תופס את שמו עד עשרה אבל למעלה מעשרה אין שם כרמלית על אוירו בדבר שאינו מסוים כגון שזרק דבילה שמינה ונחה בפני הכותל של כרמלית למעלה מעשרה א"נ קולט מן האויר של כרמלית למעלה מעשרה מותר להוציא לכתחלה משם לרה"י ולרה"ר דאין שם כרמלית עליו דכי היכי דאויר למעלה מעשרה ברה"ר לאו רה"ר הוא כדתנן [לקמן דף ק א] למעלה מי' כזורק באויר גבי כרמלית נמי לאו כרמלית הוא ובדבר המסוים כגון ראש עמוד וגב לבינה ליכא לאוקומא דאי אית בה ארבעה היכי אמרי' למעלה מעשרה לא הוי כרמלית אלא מקום פטור והא אפי' עמוד ברה"ר גבוה עשרה ורחב ד' רה"י הוא ואי דלית בה ד' למטה מי' מי הוי כרמלית הא אין כרמלית פחותה מארבעה ואי בדקאי בכרמלית וכיון דלית ביה ד' הוי שם אויר הכרמלית עליו א"כ מצינו חומר בכרמלית מרה"ר דאילו ברה"ר כי האי גוונא מקום פטור ומותר לרה"י ולרה"ר ואנן אמרינן בשמעתין דהא תופסת עד י' מקולי רה"ר הוא הילכך לא מתוקמא אלא באוירא אלו דברי רש"י ז"ל ואחרים כתבו דאפילו בדבר המסוים איכא לאוקמא וכגון שאינו רחב ד' וקאי בכרמלית דהוי כרמלית דנהי דאי קאי כי האי גוונא ברשות הרבי' מקום פטור הוא בכרמלית מצא מין את מינו וניעור כדאמרי' בפרקא קמא דעירובין (דף ט א):

רמב"ם

רמב"ם הל' שבת פי"ד ה"א

ארבע רשויות לשבת: רשות היחיד ורשות הרבים וכרמלית ומקום פטור, איזו היא רה"ר מדברות ויערים ושווקים ודרכים המפולשין להן, ובלבד שיהיה רוחב הדרך ט"ז אמה ולא יהיה עליו תקרה, ואי זו רה"י תל שגבוה עשרה טפחים ורחב ארבעה טפחים על ארבעה טפחים או יתר על כן, וכן חריץ שהוא עמוק עשרה ורחב ארבעה על ארבעה או יתר על כן, וכן מקום שהוא מוקף ארבע מחיצות גובהן עשרה וביניהן ארבעה

על ארבעה או יתר על כן אפילו יש בו כמה מילין אם הוקף לדירה כגון מדינה המוקפת חומה שדלתותיה ננעלות בלילה ומבואות שיש להן שלשה כתלים ולחי ברוח רביעית, וכן חצר ודיר וסוהר שהוקפו לדירה כולן רה"י גמורה הן.

רמב"ם הלכות שבת פרק יד

הלכה ד

איזו היא כרמלית תל שיש בו ארבעה על ארבעה או יתר על כן וגבהו משלשה ועד עשרה, שהכרמלית אינה תופשת אלא עד עשרה ואינה רחבה פחות מארבעה על ארבעה, וכן חריץ שיש בו ארבעה על ארבעה או יתר על כן ועמוק משלשה עד עשרה, וכן מקום שהוקף בארבע מחיצות גובהן משלשה ועד עשרה וביניהן ארבעה על ארבעה או יתר על כן, וכן קרן זווית הסמוכה לרה"ר והוא המקום שמוקף שלש מחיצות והרוח הרביעית רה"ר כגון מבוי שאין לו לחי או קורה ברוח רביעית וכן הימים והבקעה בין בימות החמה בין בימות הגשמים כל אלו כרמלית הן.

הלכה ה

אזיר הכרמלית הרי הוא ככרמלית עד עשרה טפחים, ולמעלה מעשרה טפחים באזיר הכרמלית הרי הוא מקום פטור, לפיכך מעל פני המים שבימים ושבתות עד עשרה טפחים כאזיר כרמלית, ולמעלה מעשרה מקום פטור, אבל כל העומק המלא מים הרי הוא כקרקע עבה.

הלכה ו

בור שבכרמלית הרי הוא ככרמלית אפילו עמוק מאה אמה אם אין בו ארבעה. רה"ר שהיתה עליה תקרה או שאין ברחבה ט"ז אמה הרי היא ככרמלית, אצטבא שבין העמודים העומדים ברה"ר הרי היא ככרמלית, וצדי רה"ר ככרמלית, אבל בין העמודים הואיל ורבים דורסין ביניהן הרי הן רה"ר. +/השגת הראב"ד/ בור שבכרמלית הרי הוא ככרמלית. א"א ברייתא זו הטעתו דתניא פרק הזורק (שבת ק) הזורק מן הים לסרטיא או מסרטיא לים פטור ר' שמעון אומר אם יש מקום עמוק עשרה ורחב ארבעה חייב, הוא סבר מדפליג את"ק מכלל דת"ק אכל כרמלית קאמר ולא היא לא אמר ת"ק אלא בבור שבים דכוליה ים כרמלית הוא הואיל והמים צפים על פיו אבל בור שביבשה ועל שפתו כרמלית רה"י גמורה היא משמעתא דפרק בכל מערבין (ערובין לד) נתנו בבור אפילו עמוק מאה אמה ע"ש, ולא עוד אלא אפילו סלע שבים גבוה עשרה ורחב ד' אין מטלטלין מתוכה לים ולא מן הים לתוכה וכן ספינה שבים. /השגת הראב"ד/ רשות הרבים שהיתה עליו תקרה וכו' הרי הוא ככרמלית. א"א נראה לי במקום שאין רשות הרבים קבועה שם. +

רמב"ם הלכות שבת פרק יז

הלכה א

מבוי שיש לו שלשה כתלים הוא הנקרא מבוי סתום, ומבוי שיש לו שני כתלים בלבד זה כנגד זה והעם נכנסין ברוח זו ויוצאין בשכנגדה הוא הנקרא מבוי המפולש.

הלכה ב

היאך מתירין מבוי הסתום, עושה לו ברוח רביעית לחי אחד או עושה עליו קורה ודיו, ותחשב אותה קורה או אותו לחי כאילו סתם רוח רביעית ויעשה רה"י ויהיה מותר לטלטל בכולו, שדין תורה בשלש מחיצות בלבד מותר לטלטל ומדברי סופרים היא הרוח הרביעית ולפיכך די לה בלחי או קורה.

